

נעשה אדם

לעיי'נ חנה ברכה בת חיים שלמה ע"ה

עניני תשובה ויום כיפור

משנה תענית ד':ח'

אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּאָב וּכְיוֹם הַכְּפוּרִים
There were no happier days for the Jews than the Fifteenth of Av and Yom Kippur.

רע"ב שם

יום הכפורים – שבו נתנו לוחות האחרונות, והוא יום מחילה וסליחה:

ויקרא ט"ז:כ"ט-ל"א

וְהָיְתָה לָכֶם לְזִקְתָּ עוֹלָם בְּזוֹדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֵשׂוֹר לְזוֹדֵשׁ תַּעֲנִי אֶת נַפְשֵׁיכֶם וְכָל מְלָאכָה
לֹא תַעֲשׂוּ הָאֲזָרָזִים וְהָאֲזָרָזִים הָאֵלֶּה בְּתוֹכְכֶם: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל
זִטְאוֹתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ: עֵיבַת שִׁבְתוֹן הִיא לָכֶם וְעֵזִיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם זִקְתָּ עוֹלָם:

And [all this] shall be as an eternal statute for you; in the seventh month, on the tenth of the month, you shall afflict yourselves, and you shall not do any work neither the native nor the stranger who dwells among you. For on this day He shall effect atonement for you to cleanse you. Before the L-rd, you shall be cleansed from all your sins. It is a Sabbath of rest for you, and you shall afflict yourselves. It is an eternal statute.

אבן עזרא ויקרא ט"ז:ל"א

שנת שבתון – יז אומרים שציתה לנפש ולגוף ואחרים אמרו שהוא שציתת השציתה שאין למעלה ממנה
ושניהם שמות פעם יצא זה קודם זה והם שוים ואינו רחוק:

שו"ע אורח חיים תרי"ט:ב'

בליל יוה"כ ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם:

משנה ברורה

(ח) בקול רם – להוא שירת המלאכים וציוה"כ גם ישראל דומין למלאכים:

שו"ע אורח חיים תרכ"ג:ו'

בסוף הסליחות אומרים ז' פעמים ה' הוא האלקים (ופ"א שמע ישראל וג') פעמים ברוך שם כבוד
מל"ו (מנהגים) (וע"ל סימן ס"א) ותוקעים תשר"ת: הגה וי"א שאין לתקוע רק תקיעה אחת (מרדכי
והגה"מ סוף הלכות י"ב ואגור) וכן נוהגין במדינות אלו ותוקעין לאחר שאמר קדיש לאחר נעילה
וקצת מקומות נהגו לתקוע קודם קדיש:

משנה ברורה

(יא) ז' פעמים – הטעם ללות השכינה שמתעלה לעלות למעלה משצעה רקיעים:
(יב) ותוקעין וכו' – הטעם שהוא סימן לסילוק שכינה למעלה שנאמר עלה אלקים בתרועה

תלמוד ירושלמי מכות ז.

שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו אמרו להם חטאים תרדף רעה שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו
אמרה להן הנפש החוטאת היא תמות שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו אמר להן

יעשו תשובה ויתכפר לו. היינו דכתיב על כן יורה חטאים בדרך יורה לחטאים דרך לעשות תשובה.

They asked of Wisdom: What is the sinner's punishment? It replied, 'Evil pursues the sinners' (Mishlei 13:21). They asked of Prophecy: what is the sinner's punishment? It replied 'The sinning one will die' (Yechezkel 18:4).

They asked the Holy One blessed be He: What is the sinner's punishment? He replied, 'He should repent and he will be forgiven'. This is the meaning of the verse, 'Therefore He guides sinners on the way' (Tehillim 25:8) He guides sinners in the path of repentance.

נפש החיים שער א' פרק י"ז

ונבאר ענין התקשרות הג' בחי' נר"ן א' בחבירו. והוא יסוד ועיקר ענין התשובה. וזה כל פרי הסר החטאות מנפש החוטאת. ולטהרה מחלאת טומאתה. ויתבונן האדם. כמה הוא צריך להשגיח ולהתבונן על כל פרטי עניני עבודתו לבוראו ית"ש. שתהא עבודתו תמה ושלמה קדוש' וטהורה. ויראה לפשפש ולמשמש תמיד בכל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו שהם הג' בחי' הנ"ל. אולי לא השלים עדיין חפצו ורצונו יתב' לפי שורש נשמתו. בהשגה. וכל ימיו יוסיף אומץ בתורה ומצות. להשלים נפשו ורוחו ונשמתו מטהרים כאשר נתנם. אחר שיראה בעין שכלו איך שחפץ הוא יתב' בחסדו הגדול להטיב אחריתו. ושוקד על תקנת הנפש החוטאת. שגם אם כבר נטבעה בעומק מצולת הרע. עכ"ו תחזור כל דבר למקומו ומקורו בלתי ידח מנו נדח:

Hashem in His great kindness wants to bestow goodness on his people. He is so committed to perfecting the soul of the sinner that even when he is drowning in the deepest waters of evil, everything is nevertheless returned to its source and place without its being pushed away at all.

נפש החיים שער א' פרק ד'

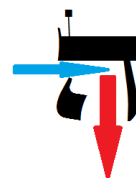
זאת תורת האדם כל איש ישראל אל יאמר בלבו ח"ו. כי מה אני ומה כחי לפעול במעשי השפלים שום ענין בעול' אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות לבו. שכל פרטי מעשיו ודבוריו ומחשבותיו כל עת ורגע. לא אתאבדו ח"ו. ומה רבו מעשיו ומאד גדלו ורמו. שכל א' עולה שפי שרשה לפעול פעולתה בגבחי מרומים בעלמות וצחצחות האורות העליונים. ובאמת כי האיש החכם ויבן את זאת לאמיתו. לבו יחיל בקרבו בחיל ורעדה. בשומו על לבו על מעשיו אשר לא טובים ח"ו עד היכן המה מגיעים לקלקל ולהרוס בחטא קל ח"ו. הרבה יותר ממה שהחריב נ"נ וטיטוס.

Each aspect of one's actions, one's speech and one's thoughts, from every single moment is never lost, chas ve shalom. And how powerful are our actions, how very substantial and lofty, as each one according to its nature creates an impact on the higher realms, on the worlds of bright radiance.

גמ' מנחות כט:

כדרדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי אלו שני עולמות שברא הקב"ה אחד בה"י ואחד ביו"ד ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם [הוא אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד] ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעייל בהך לא מסתייעא מילתא

Why was this world created with the letter ה? Because the ה resembles a pavilion [it is open at the bottom] in order that anyone who wants to leave can leave. And what is the reason that the left leg is suspended? [a space is left between left between the left leg and the roof] so that if he returns in Teshuva they can bring him back [through the upper opening]. But let the, bring him back through the same lower opening [which he used to leave]?! This will not happen ... If one comes to purify himself, he is given assistance [from Above]. But if one comes to defile himself, an opening is provided for him.

רמב"ם הלכות תשובה ז'ג'

אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו':

A person should not think that repentance is only necessary for those sins that involve deed such as promiscuity, robbery, or theft. Rather, just as a person is obligated to repent from these, similarly, he must search after the evil character traits he has. He must repent from anger, hatred, envy, frivolity, the pursuit of money and honor, the pursuit of gluttony, and the like. He must repent for all [of the above].

These sins are more difficult than those that involve deed. If a person is attached to these, it is more difficult for him to separate himself. In this context, [Isaiah 55:7] exhorts: "May the wicked abandon his path and the crooked man, his designs."

משנה אבות ד'י"א

רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטיגור אחד. תשובה ומעשים טובים, בתרים בפני הפרענות. רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל בנסיה שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאניה לשם שמים, אין סופה להתקיים:

Rabbi Eliezer the son of Yaakov would say: He who fulfills one mitzvah, acquires for himself one angel-advocate; he who commits one transgression, acquires against himself one angel-accuser. Repentance and good deeds are as a shield against retribution.

משנה אבות ד'י"ז

הוא היה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He would also say: A single moment of repentance and good deeds in this world is greater than all of the World to Come. And a single moment of bliss in the World to Come is greater than all of the present world

גמ' ברכות יז.

מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטח באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם לעושים לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא

A favourite saying of Raba was: The goal of wisdom is repentance and good deeds, so that a man should not study Torah and Mishnah and then despise his father and mother and teacher and his superior in wisdom and rank, as it says, The fear of the Lord is the beginning of wisdom, a good understanding have all they that do thereafter. It does not say, 'that do', but 'that do thereafter', which implies, that do them for their own sake and not for other motives. If one does them for other motives, it were better that he had not been created.

מסילת ישרים פרק ד – בדרך קנית הזהירות

שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא כחרטת הנדר ממש שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו, יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו. והוא מה שאמר הכתוב (ישעיה ו'): וסר עונך וחטאתך תכפר, שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעכשיו מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע:

That is, when he who is repenting recognizes his sin, and admits it, and reflects upon his evil, and repents, and wishes that the sin had never been committed, as he would wish that a certain vow had never been made, in which case there is complete regret, and he desires and yearns that the deed had never been done, and suffers great anguish in his heart because of its already having been done, and departs from it for the future, and flees from it then the uprooting of the act from his will is accredited to him as the uprooting of a vow, and he gains atonement. As Scripture states (Isaiah 6:7), "Your wrong will depart, and your sin will be forgiven." The wrong actually departs from existence and is uprooted because of his suffering for and regretting now what had taken place in the past.

משלי ט"ז:ב'

כָּל דַּרְכֵי אִישׁ נָקִים בְּעֵינָיו וְתִכְּן רוּחוֹת ה':

All ways of man are pure in his eyes, but Hashem counts the spirits.

גר"א שם

כל דרכי איש: כל דרכי האדם נמשכים אחר הרצון הראשון וכמו שעולה על רוחו ברצון הראשון הם זכים וישרים בעיניו אך תוכן רוחות ה' והוא יודע אם לא היה ברוחו רמיה כלומר ברצון הראשון אם לא היה שום פניה כלל והוא זך וישר

גמ' סנהדרין קב:

אחאב אח לשמים אב לעבודת כוכבים אח לשמים דכתיב אח לצרה יולד אב לעבודת כוכבים דכתיב כרחם אב על בנים

Achav denotes that he was an ach [a brother] to Heaven, and an av [a father] to idolatry. An ach to Heaven, as it is written, a brother [ach] is born for trouble, 'and av [father] to idolatry, as it is written, As a father loves his children

אגרת המוסר לרבי ישראל סלנטר

דמיונו מוליכו שובב בדרך לב רצונו

His illusion brings him to a wild path, in the way that his heart desires

רמב"ם הלכות תשובה ז':ו'

גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך ונאמר ולא שבתם עדי נאם ה' ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק התשובה מקרבת את הרחוקים אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד וכן אתה מוצא שבלשון שהקב"ה מרחיק החוטאים בה מקרב את השבים בין יחיד בין רבים שנאמר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונאמר ביכניהו ברשעתו כתוב את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני וגו' וכיון ששב בגלותו נאמר בזרובבל בנו ביום ההוא נאם ה' צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם:

Teshuvah is great for it draws a man close to the Shechinah as [Hoshea 14:2] states: "Return, O Israel, to G-d, your Lord;" [Amos 4:6] states: "You have not returned to Me," declares G-d;" and [Jeremiah 4:1] states: "If, you will return, O Israel," declares G-d, 'You will return to Me.'" Implied is that if you will return in Teshuvah, you will cling to Me.

Teshuvah brings near those who were far removed. Previously, this person was hated by G-d, disgusting, far removed, and abominable. Now, he is beloved and desirable, close, and dear.

Similarly, we find G-d employs the same expression with which He separates [Himself] from the sinners to draw close those who repent. [Hoshea 2:1] states: "Instead of saying to you: 'You are not My nation,' He will tell you: 'You are the children of the living G-d.'"

[Also, Jeremiah] speaks of Yecheniah while he was wicked [with the expression (22:30)]: "Write down this man as childless, a man who shall never prosper in his days," and [22:24]: "Would Cheniah, the son of Yehoyakim, king of Judah, be the signet ring on My right hand, I would tear him off." However, after he repented when in exile, [Chagga 2:23] said concerning Zerubavel, his son: "On that day," declares the G-d of Hosts, 'I will take you, Zerubavel, the son of Shaltiel, My servant,' declares G-d, 'and I will place you as a signet ring.'"

רמב"ם הלכות תשובה ז':ו'

כמה מעולה מעלת התשובה אמש היה זה מובדל מה' אלקי ישראל שנאמר עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם צועק ואינו נענה שנאמר כי תרבו תפלה וגו' ועושה מצות וטורפין אותן בפניו שנאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי מי גם בכם ויסגר דלתים וגו' והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלקיכם צועק ונענה מיד שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה שנאמר כי כבר רצה האלקים את מעשיך ולא עוד אלא שמתאווים להם שנאמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמוניות:

How exalted is the level of Teshuvah! Previously, the [transgressor] was separate from G-d, the Lord of Israel, as [Isaiah 59:2] states: "Your sins separate between you and your G-d." He would call out [to G-d] without being answered as [Isaiah 1:15] states: "Even if you pray many times, I will not hear."

He would fulfill mitzvot, only to have them crushed before him as [Isaiah 1:12] states: "Who asked this from you, to trample in My courts," and [Malachi 1:10] states: "'O were there one among you who would shut the doors that you might not kindle fire on My altar for no reason! I have no pleasure in you,' says the G-d of Hosts, 'nor will I accept an offering from your hand.'"

Now, he is clinging to the Shechinah as [Deuteronomy 4:4] states: "And you who cling to G-d, your Lord." He calls out [to G-d] and is answered immediately as [Isaiah 65:24] states: "Before, you will call out, I will answer." He fulfills mitzvot and they are accepted with pleasure and joy as [Ecclesiastes 9:7] states, "G-d has already accepted your works," and [Malachi 3:4] states: "Then, shall the offering of Judah and Jerusalem be pleasing to G-d as in days of old and as in the former years."

